

Jubileumi beszélgetés Tonelli Sándorral

„A kamarákat a gyakorlati élettel kell szorosabb kapcsolatba hozni”

(A Délmagyarország munkatársától.) A szegedi kereskedelmi és iparkamara székházában uralkodó szellemnek van valami különleges, amerikai íze. Szinte csodálkozik az ember, hogy a csendes, előkelő hangulatu, komoly folyosókon és hivatalszobákban nem angol nyelven folynak a diskurzusok, hanem magyarul.

Ezt a szellemet, amely a kereskedelem és az ipar becsületéért, illetve megbecsüléséért harcol, kétségtelenül Tonelli Sándor főtitkár honosította meg. Ha tizenöt évi főtitkárságának más eredményei nem lennének, ez maga nagy, számottevő eredménynek számíthatna. Tonelli dolgozószobájának is amerikai a stílusa. Redőnyös iratszekrények, széles íróasztal, írógép, világos fal és butorszinek, tisztaság, praktikusság és sok levegő.

Tonelli olasz származású, arcában, temperamentumában sok az olasz jellegzetesség, tempója azonban amerikai. Gyakorlati ember tőlőtől talpig, nem szereti a lírát, vagy ha szereti, nem mutatja. Most is, hogy elmentünk hozzá jubileumi interjúért, nem vonakodott, nem szerénykedett, rögtön rátért a dologra, mint aki szabálynak, életszabálynak tartja az amerikai mondást: Az idő pénz.

— Tizenöt esztendővel ezelőtt választott meg a kamara főtitkárává — mondja —, amikor elődöm, 1913 július 3-án meghalt. Én akkor az Országos Iparegyesület másodtitkára voltam. Szegeden akkor több név került az állás betöltésével kapcsolatban kombinációba. Szabó Gyula, dr. Szalay József, Szigyártó Albert és Palócz László neve. Fekete Ignác vetette fel a gondolatot az egyik Budapesten tartott érdekképviseleti titkári vacsorán, hogy a szegedi kamara főtitkári állását nekem kellene megpályáznom. Sztéryi József levelet írt Szarvady Lajosnak, a kamara akkori elnökének, Weiner Miksa és Reiner Károly alelnököknek, Hegedűs Loránt, a GyOSZ igazgatója Lázár György polgármesternek és Wimmer Fülöpnek, aki akkor éppen Blankenberghében tartózkodott. Nagy hírlapi kampány keletkezett pályázatom benyújtása után akörül a kérdés körül, hogy helyi, vagy vidéki ember kerüljön a főtitkári tisztségre. A kamara elnöksége a titkárválasztás napját a kamara október nyolcadiki ülésének napirendjére tűzte ki. Akkor meg is választottak. Állásomat október tizedikén foglaltam el és a december 9-i teljes ülésen vázoltam nagyjából programomat. Kifejtettem, hogy a kamarák nagyrésze teljesen elbürokratizálódott és őket

a gyakorlati élettel kell szorosabb kapcsolatba hozni.

Hogy ez mennyire sikerült tizenöt év alatt, arról én nem mondhatok ítéletet. Hogy milyen súlyos volt ez a tizenöt esztendő, azt legjobban az bizonyítja, hogy a kamara élén még kétszer kellett ugyszólván teljesen újrakezdeni a munkát. A háború kitörése után, 1914-ben bevonultam katonának és az orosz frontra kerültem. A következő évben a hadügyminisztériumba osztottak be és itt teljesítettem szolgálattól 1916-ig, amikor a kamara kérelmére felmentettek a katonai szolgálat alól. Amikor hazajöttem, a háború által teljesen összekuszált helyzetben találtam a kamarát. Alig fejeztem be az ügyek rendezését, kitört a forradalom és a kommunizmus alatt a kamara hatásköre Szeged város határai közé zsugorodott össze. Harmadszor kellett újrakezdenem a munkát, amiannyival komplikáltabb volt, mert a kamara elvesztette a trianoni béke következtében Bácska legnagyobb részét és a kereskedelmi miniszter később helyette ide kapcsolta Békés- és Csanádmegyét. A két megye kereskedelmére és iparára egyetlen adatunk sem volt, mert a románok nem adták ki az aradi kamara irattárát.

— Most rendben vagyunk valahogy.

Megkérdeztük Tonelli Sándort, hogy tizenöt évi főtitkári működésének melyek voltak a legkiemelkedőbb közgazdasági eseményei.

— Ez alatt a tizenöt év alatt — mondotta —

sok érdekes gyáralapítási kísérlet történt Szegeden,

illetve a kamara körzetében. A kísérletek között a legjelentősebb volt Mannesmannék terve, akiké Németország legnagyobb vascső-, lokomotív-, motor- és autógyára volt. 1914-ben Szegeden akartak nagyszabású vállalatot létesíteni, amely ellátta volna Ausztriától kezdve kelet felé egész Európát. A tárgyalások már befejezés felé közeledtek, a vállalat igazgatója személyesen tárgyalt Lázár polgármesterrel, és a város a Boszorkánysziget környékén ki is jelölt nagyobb területet a gyárvállalat számára. De kitört a háború és elsöpörte ezt a tervet is.

— A gyáralapítások szempontjából most Szegeden igen nehéz a helyzet. Az ország megcsönkítése következtében Szeged a legmészebb fekszik az összes nyersanyagtermelő vidékektől és szénbányáktól. főleg az olyan gyárak alapításáról lehetne szó, amelyeknek természetes előfeltételeit a szegedkörnyéki mezőgazdaság biztosítja.

Most a legfőbb tevékenységünk arra irányul, hogy békeszerződés megkötésétől, amennyire lehet, enyhítsük és lehetővé tegyük a szegedi kereskedelem és ipar számára, hogy a déli terü-

letekre dolgozzon. Másik feladat, hogy a környéket szorosabban a városhoz kapcsoljuk.

Ezt a célt szolgálja már az alsótanyai kisvasút és a város autóbuszüzeme, azonban ezen a téren még sok a tennivaló. Erre irányul a kamarának az a törekvése, hogy az állam minél előbb építse fel az algyői közúti hidat és fejezze be a bajai műút építését, amely megteremtene az autóforgalmat egészen a Dunáig. Dolgozunk olyan irányban is, hogy a vasút meglévő vonalainak járatait Szeged gazdasági életének megfelelően állítsa a menetrendbe a MÁV.

— Tizenöt év alatt az a meggyőződés erősödött meg bennem, hogy Szeged, bár hihetetlen nehézségeken ment keresztül és a Trianoni szerződés Sopronnal együtt a legerősebben sújtotta ezt a várost, közgazdasági szempontból igen fontos pozícióra tarthat számot, mert gazdasági alapjai egészségesek. Ezt bizonyítja, hogy aránylag itt volt a legkevesebb a csődök és a kényszerezegységek száma.

— Az utolsó esztendő legnagyobbat eredményének azt tartom — fejezte be Tonelli Sándor —, hogy sikerült a kamara szervezetét úgy kiépíteni, hogy akár külkereskedelmi, akár adóügyi, tarifauyi és vámügyi téren tökéletes információs irodája van, amely az érdekelteknek minden tekintetben rendelkezésre áll.

Beszélgetés közben bekopogtatott Tonellihez egy magyar származású amerikai újságíró, aki néhány hét óta tartózkodik az országban és másodszor van megérkezése óta Szegeden. Tonellivel angol nyelven tárgyalt a paprika-kivitel kérdéséről és adatokat kért Szeged gyáriparának ekszporthépeségére.

Drámai jelenetek között tárgyalták Fischer Adrienne-Besenczky Baba bűnügyét

Az elegáns fiatal lány többször összeesett a tárgyalóteremben és zokogva mondta el szomorú sorsát — Ót hónapra ítélték és azonnal szabadlábra helyezték

(A Délmagyarország munkatársától.) Fischer Adriennét, illetve Besenczky Babát szombaton délelőtt vonta felelősségre dr. Tarajosy Béla tanácselnök, törvényszéki egyes bír. Az ügyészség

háromrendbeli csalás és kétréndbeli sikkasztás

címén emelt vádat Fischer Adrienne ellen, aki a bűncselekményeket Szegeden, Budapesten és Kecskeméten követte el. A jó nevelésű, elegáns fellépésű kecskeméti úri lány Szegeden alig néhány nap alatt előkelő ismeretségeket szerzett. Szegedi ismerősei előtt mint zseni lány szerepelt és ekkor vette fel a patinásan hangzó Besenczky Baba nevet. Ismerősei előtt hatalmas dominiumokról regélt, grófi rokonságot emlegetett. Később azt mondta, hogy menyasszony lett. Egy ténylegesen szolgáló főhadnagynak lett a mátkája, aki talán házasságot is ígért a kis kecskeméti lánynak. Ennek a romantikusnak látszó szerelmi viszonynak következményei hajtották azután Fischer Adriennét

a bűn lejtőjére.

Az érdekes háttérű szerelmi viszony különböző fázisai lebentek fel a szombati főtárgyaláson és regényes megvilágításba hozták a kis Fischer Adrienne tragédiáját.

A regény elkezdődik

Fischer Adrienne 1909 április 8-án Kiskunfélegyházán született. Egyszerű kereskedő szülők egyetlen leánya volt. Iskolákat végzett, zenét tanult, tenniszezett, társaságba járt. Szü-

lei imádták és minden kívánságát teljesítették. Csinos, művelt és okos lány volt.

1927 szeptemberében rokonai látogatására Makóra utazott. Onnan szeptember 27-én jött vissza azzal, hogy haza utazik. Szegeden azonban kiszállt a vonatból és vacsorázni bement a városba. Hogy melyik étterembe kötött ki, nem is emlékszik. Ami ezután történt vele, így mondta el a törvényszék előtt.

Mindenben csalódtam...

— Éhes voltam nagyon. Bő vacsorát rendeltem, amikor észrevettem, hogy az egyik asztalnál *fixiroznak*. Erősen szembe néztem egy főhadnaggyal, aki virágot küldött és engedelmet kért a bemutatkozásra. Én visszautasítottam közeledését... Amikor azután eltávoztam a vendéglőből *utánam jött és bemutatkozott*. Megismerkedtünk... Este szállodában voltam vele, majd január 15-én megbetegedtem. Kórházi ápolásom nagyon sokba került és szegényem miatt nem mertem hazamenni... Szüleim nem is tudták, hogy hol vagyok. Felgyógyulásom után butorozott szobát vettem, tele voltam új reményekkel, de mindenben csalódtam...

A kis Fischer Adrienne valósággal

végig zokogta az egész főtárgyalást.

Néha megnyugodott, de azután ellenállhatatlan erővel tört ki belőle a sírás. A börtönőrök vizet hoztak neki. Kétszer annyira erőt vett rajta a sírás, hogy a tárgyalás percekre félbeszakadt.

KORZÓ MOZI

Csak 16 éven felülieknek!
A STEGLITZI TRAGÉDIA
Főszereplő: Grete Mosheim.

Serdülő lányok.
A SPICLI.

Előadás kezdete 5, 7, 9 órákor, vasár- és ünnepnap 3, 5, 7 és 9 órákor.

Oktober 15. és 16-án, hétfőn és kedden

BELVÁROSI MOZI

FEL A KEZEKKEL.
Azonkívül: ORIENT EXPRESS.

Előadás kezdete 5, 7, 9 órákor, vasár- és ünnepnap 3, 5, 7 és 9 órákor.

Oktober 15., 16. és 17-én, hétfőn, kedd és szerdán

A sötét barátja. Vadnyugati történet 6 felv.-ban. — Fősz.: Tom Mix.
Egy nagyraagyó ember élete 9 felv.-ban.
Főszereplő: Angeló Ferrari.